

STUDIA CLASSICA SERDICENSIA

TOM VI

20 ГОДИНИ СПЕЦИАЛНОСТ „НОВОГРЪЦКА ФИЛОЛОГИЯ“ В СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

Сборник статии от
Юбилейна научна конференция

СЪСТАВИТЕЛ

Доц. д-р Борис Вунчев

Университетско издателство „Св. Климент Охридски“
София • 2014

Един гръцки календар от 1914 г.

Евелина Минева

*Атински университет
evelinapolemi@gmail.com*

Разглежданият тук гръцки календар от 1914 г. открих в една лична библиотека преди повече от 10 години, но ето че се появи най-подходящият повод за представянето му, един двоен юбилей: 20-годишнината от основаването на специалност „Новогръцка филология“ в Софийския университет и 100 години от започването на Балканските войни.

Календарът се вмести в една вековна европейска традиция за съставяне на годишни календари, която води началото си още от появата на печатната книга. Един от първите годишни алманаси, за 1448 г., е издаден в Германия през 1457/58 г. В началото алманасите или годишните сборници съдържат само астрономически и календарни данни, както и пророчества, но с течение на времето съдържанието им се обогатява с най-разнообразни теми – познавателни и хронологически бележки, любопитни факти, полезна информация (понякога за отделни професии и занаяти), стихове, мъдри мисли, разкази, а в Ново време и реклами. Би могло да се каже, че разцветът на този вид издания е през XIX и първата половина на XX век. За пример тук се публикува корицата на алманаха на френското издателство Hachette за 1898 г. (Almanach Hachette 1898, обр. 1). На една от страниците му с общопознавателен характер, наред с другите кралски фамилии на Европа, са представени и членовете на българското и гръцкото царско семейство (Almanach Hachette 1898: 244–245, обр. 2).

От тази богата и дълга традиция не се отклонява и настоящият гръцки календар (Εθνικόν Ημερολόγιον 1914, обр. 3). Естествено поради драматичността и важността на изминалата 1913 г., в него е поставено ударение главно на завършилата Междусъюзническа война, на резултатите от нея и на влиянието ѝ върху живота на гръцкото общество изобщо, които са представени както чрез документални и художествени разкази, спомени, стихотворения, снимки, така и чрез хумористични текстове, кратки сатирични драми, карикатури (обр. 4 и 5). Не липсват и теми с чисто познавателен характер, като например описанието на някои светогорски манастири и на Додеканезите, придружени от снимки. Дори и в рекламите има известен отзвук от войната и последствията ѝ, като например тази, в която се рекламира ортопедична фабрика и изобразява инвалид с два изкуствени крака (обр. 6).

Тук, по обясними причини, ще се обърне по-голямо внимание на материалите, които се отнасят до България и отношението към нея, предизвика-

но от разразилия се военен конфликт. От поместените в календара текстове три са специално посветени на България. Първият е документално изложение на военните действия на българо-гръцкия фронт, разделено на кратки глави, според местата на най-важните битки – Солун, Дойран, Кукуш и т.н., илюстрирани със снимка от съответното място (Εθνικόν Ημερολόγιον 1914: 68–84, обр. 7). Такива изложения има и за другите два фронта, на които се сражават гръцки войски, озаглавени „Походът в Епир“ (Ηπειρωτική εκστρατεία, Εθνικόν Ημερολόγιον 1914: 49–64) и Гръцко-турската война в Южна Македония (Ο ελληνoturκικός πόλεμος, Εθνικόν Ημερολόγιον 1914: 17–37). Изложенията са анонимни, но детайлното описание на сраженията и на резултатите от тях показват, че са написани или от военни, участвали непосредствено в тях, или от военни кореспонденти. Впечатляващи, поне за някого, който не се е занимавал специално с проучването на този период, са съобщените данни за плененото въоръжение и продоволствия, изредени след края на всяка битка на българо-гръцкия фронт, от които наистина може да се получи осезателна представа не само за огромните човешки жертви, но и за големите материални щети, които търпи България по време на Балканските войни (Εθνικόν Ημερολόγιον 1914: 74): «Κατά την διήμερον αυτήν μάχην ηλώθησαν 12 εχθρικά πυροβόλα και μέγιστος αριθμός πυρομαχικών. Η Δοϊράνη, κεντρικός σιδηροδρομικός σταθμός, απετέλει μεγίστην αποθήκην τροφίμων και πυρομαχικών του βουλγαρικού στρατού, πάντα δε ταύτα περιήλθον εις χείρας των ημετέρων. Οι Βούλγαροι φεύγοντες έρριπτον ό,τι έφερον μεθ' ευατών, ολόκληρος δε προς την Στρωμνίτσαν δρόμος ήτο εσπαρμένος από είδη οπλισμού, πολεμικά εφόδια και ιματισμού»¹. Въпреки обяснимия възторг от победите на гръцката войска и задоволството от отстъплението на българите, авторът на изложението, като всеки истински военен, който уважава достойния противник, въпреки че е враг, на две места признава героизма и издръжливостта на българските войници:

Α) (Εθνικόν Ημερολόγιον 1914: 81, Η μάχη της Τζουμαγιάς, „Битката при Джумая“): Πράγματι από της πρωΐας της 14 Ιουλίου ήρχισε καθ'όλην την γραμμήν πολύνεκρος μάχη, κατά την οποίαν εκατέρωθεν ανεπτύχθη πολύ πείσμα και γενναιότης μεγάλη. Ιδίως εις τα οχυρώματα των υψωμάτων 1378 και 1078 Ν.Α. της Τζουμαγιάς ο αγών υπήρξε τρομακτικός. Ελληνικόν σύνταγμα της δεξιάς πτέρυγος τρεις φορές ήλωσε διά της λόγχης το ύψωμα 1378 και τρεις εξετοπίσθη απ' αυτού, μεχρις ότου τέλος την πρωΐαν της επομένης το κατέλαβεν οριστικώς.²

¹ „По време на тази двудневна битка бяха пленени 12 оръдия на врага и много голям брой боеприпаси. Дойран, централна жп гара, представляваше огромен склад за храни и боеприпаси на българската войска, и всичко това премина в наши ръце. Българите, бягайки, захвърляха всичко, което носеха със себе си, и целият път към Стромница (Струмица) беше осеян от оръжия, военни екипировки и дрехи“.

² „И наистина, от сутринта на 14-ти юли започна по цялата фронтова линия смъртоносна битка, по време на която и от двете страни се прояви много упорство и голяма храброст. Осо-

Б) (Εθνικόν Ημερολόγιον 1914: 84, Αι τελευταίαι μάχαι, „Последни битки“): Αι καταστροφαι των Βουλγάρων κατά τας τελευταίας ημέρας υπήρξαν μέγισται. Καί επολέμησαν μεν οι στρατιώται του στρατηγού Ιβάνωφ³ μετά λύσσης και ανδρείας και αι επιθέσεις του υψώματος 1378 απέδειξαν μεγάλην ορμήν εκ μέρους των Βουλγάρων, παντού όμως νικηθέντες οι Βούλγαροι ετράπησαν εις φυγήν, απορρίπτοντες τα όπλα και τον ιματισμόν των. Υπολογίζεται ότι αι απώλειαι των Βουλγάρων κατά τας τρεις τελευταίας ημέρας υπερέβησαν τους οκτακισχιλίους νεκρούς και τραυματίας.»⁴ Интересно е да се отбележи, че и в българската преса от онова време се проявява подобно отношение към защитниците на Одринската крепост. И в двата случая обаче отчитането на мъжеството на противника изглежда се прави и с пропагандна цел – за да се подчертае още повече стойността на завоюваната победа (Константинова 2011: 710⁵).

Другите два текста, които се отнасят конкретно до българите и България, са художествени. Първият представлява битовоописателен разказ, чийто автор е Константинос Радос (1862–1931)⁶, професор по обща история в Атинския университет, който през втората половина от живота си се отдава изцяло на писателското творчество. Разказът е озаглавен „Сватбата в Кремасово (македонски разказ)“ (Ο γάμος στο Креμάσοβο (μακεδονικόν διήγημα), Εθνικόν Ημερολόγιον 1914: 129, обр. 8). Темата на разказа е притеснението и издевателствата, които извършват български комитаджии над жителите на едно македонско село. Разбира се, името на селото е измислено, както и имената на героите, сред които българският комитаджия Страпацарапов. Произведението несъмнено е написано в услуга на тогавашната гръцка пропаганда, която се стреми да покаже жестокостта и насилията, извършвани от българите в Македония, да докаже, че населението ѝ в болшинството си, макар и „българско-говорещо“, (βουλγαρόφωνος – един изкован по онова време термин), е с гръцко етническо самосъзнание. Описва се

бено в укрепленията на коти 1378 и 1078 югоизточно от Джумая сражението беше ужасно. Гръцки полк от десния фланг три пъти завзе на нож кота 1378 и три пъти беше изтласкван от нея, докато най-накрая я завзе окончателно на следващия ден сутринта.“

³ Става дума за Втора българска армия, която осъществява героичното превземане на Одринската крепост и чийто главнокомандващ е ген. Н. Иванов (Саздов, Мишев, Митев, Лалков, Митев 1993: 177–178).

⁴ „Загубите на българите през последните дни бяха твърде големи. А войниците на ген. Иванов се сражаваха бясно и храбро и атаките срещу кота 1378 показяха големия устрем на българите, но победени навсякъде, българите се обърнаха в бягство, захвърляйки оръжията и дрехите си. Изчислява се, че загубите на българите през трите последни дни надхвърлиха 8 хиляди убити и ранени.“

⁵ Бих искала да благодаря най-сърдечно на проф. Надя Данова, която ме насочи към тази ценна статия. Без нея анализът на разглеждания тук материал не би бил изчерпателен и пълен.

⁶ Вж. < http://el.wikipedia.org/wiki/Κωνσταντίνος_Ν._Ράδος >.

как местният гъдулар е преправил на гръцки пятите дотогава песни, но се налага да ги обясни и на български: „Τώλεγε ελληνικά ο τρελός κι' έπειτα το ξηγούσε βουργαρικά»⁷ (Εθνικόν Ημερολόγιον 1914: 132), как някои решават да преправят на гръцки имената си, след като в селото се появява и учител по гръцки, обяснявайки, че преди това са ги използвали по навик: «Μείναμε πια καθαροί πατριώταις στο Κρεμάσοβο και γυρίζαμε πίσω στη γλώσσα με το δάσκαλο, μα λέγανε ακόμα Αργυρώφ, Παπατσόνεφ. Τί τά θέλεις, η συνήθεια: κ'έπειτα ήτανε κ' η υπογραφαίς, τα συμβόλαια, η δουλαιαίς. Ο τρελός όμως ο «Γκοβατσώφ» τώκανε Γκοβατζής στη Μπάνια κ'έπαιρνε τους μικρούς και τους έλεγε: όχι Δημητρίεφ, αλλά Δημητρόπουλος, ο λόγος το λέει, καταλαβαίνετε.»⁸ (Εθνικόν Ημερολόγιον 1914: 130). Тук е мястото да се подчертае един интересен въпрос, който има значение, за да се обясни все пак съществуващото съзнателно дистанциране от България на част от населението на Македония. То е засвидетелствано в наличието на антибългарска македонска революционна организация, действаща и срещу пробългарски настроените македонци, и срещу българската войска, за което разказва и Пейо Яворов в спомените си от участието му в македонското движение, „Хайдушки копнения. Спомени от Македония, 1902–1903 г.“ (Яворов 2004: 223–344, особено 259–275). Като филолог не съм толкова добре запозната с историческите изследвания за периода, но мисля, че донякъде е пренебрегнат въпросът за това доколко религиозното съзнание на македонците е изиграло важна роля за отчуждаването им от България. Тогавашните български политици са чувствали важността на проблема, защото още при преговорите с Гърция за подготовката на Балканския съюз през февруари 1912 г. се правят усилия за помирение между Екзархията и Патриаршията, като целта на кабинета Гешов е чрез премахване на схизмата да се спомогне за сближение между гръцкото и българското население в империята и за укрепване на българския елемент (Стателова, Грънчаров 1999: 257). Освен разглеждания тук разказ, друго гръцко литературно свидетелство за това е известният антивоенен роман на Стр. Миривилис „Живот в гроба (Μυριβήλης 2006⁹; Миривилис 1967¹⁰), който в никакъв случай не може да бъде определен като

⁷ „Казваше го на гръцки лудият и след това го обясняваше на български.“

⁸ „Останахме вече само чисти патриоти в Кремасово и се връщахме към езика си с помощта на учителя, но казваха все още Аргиров, Папацонев. Какво да правиш, навик: сетне, бяха и работите, подписите, договорите. Обаче лудият „Ковачов“ преобърна името си на Ковадзис в Баня и хвашаше малките и им казваше: не Димитриев, а Димитропулос, така се казва, разбирате ли?“

⁹ Посочва се последното, 39-то гръцко издание на романа.

¹⁰ За съжаление, българският превод е отдавна изчерпан и остарял. Би си заслужавало да се направи един съвременен превод, който ще представлява и нов прочит на български на едно от най-значимите новогръцки прозаични произведения. Някои неповторими по въздействие картини в него могат да се сравнят по сила с военните разкази на Й. Йовков.

пропаганден. И в него се обръща специално внимание на факта, че македонците се отграничават от българите, заради това че са схизматици, екзархисти, и са се отрекли от традиционната църква, от Вселенския патриарх, представител на всички православни християни на Балканите. По повод на това въпреки изцяло враждебното настроение и антибългарска насоченост на разказа на К. Радос, все пак се прокрадва споменът за някогашното единство и всеобщ устрем към свобода на всички поробени от Турската империя християни: «... κι' ο πατέρας του καπετάν Ανδρέα είχε πάει κοντά στον αρχηγό Μακεδόνσκι, όταν πήγε να πολεμήση με τον Υψηλάντη στη Βλαχιά. Παληές ιστορίες. Τότε όλοι οι ραγιάδες ήταν ένα κι' άκουγαν τους παπάδες του Πατριάρχη. Μα τώρα ήτανε ύστερα απ' τα χρόνια του Μοσκόβου του Ιγνάτιεφ, ύστερα από το σχίσμα, πούχαμε διώξει απ' το χωριό όλους τους εξαρχικούς, που κακό χρόνο νάχουνε.»¹¹ (Εθνικόν Ημερολόγιον 1914: 129–130).

Третият текст е кратко прозаично произведение, което може да бъде определено като импресия, написана от самия съставител на календара Константинос Скокос (1854–1925)¹². Той подписва собствените си произведения, повечето от които са сатирични епиграми, с псевдонима „Сатанас“. Импресията „Али“ е поместена под рубрика „Силуети от войната“ (Σιλουέτες του πολέμου – Ο Αλής, Εθνικόν Ημερολόγιον 1914: 377) и е пропита изцяло от враждебните антибългарски настроения, царящи по онова време. Обрисувана е омразата, която храни един турски военнопленник, негърът Али, към българите, и неописуемата радост и възторг, с които посреща пристигането в Пирея на българските военни трофеи и последвалото шествие в Атина, съпровождано и от турски военнопленници (обр. 9).

Всяка война, независимо от отрицателните последици, които внася в отношенията между народите, допринася и за опознаването им. Пример за това са някои български думи, които неизбежно влизат в речника на участниците във военните действия и затова са отразени и в текстовете. Например ето как започва разказът „Ношни сцени“, под рубриката „Военни истории“: «Μία διαταγή ήλθε το μεσημέρι αιφνιδίως στη Τσοπάνιστα, καθώς εψήναμε κάτι βουλγαρικές «κοκόσκες» άνευ «σόλις» και άνευ «λεπ»¹³ (обр. 10) (Ιστορίες πολέμου, Νυκτεριναί σκηναί, Εθνικόν Ημερολόγιον 1914: 266). Това опознаване е продиктувано от необходимостта за общуване, независимо

¹¹ „... и бащата на капитан Андреа се беше сблизил с воеводата Македонски, когато отиде да се сражава с Ипсилантис във Влахия. Стари истории. Тогава раята беше единна и слушаше поповете на патриарха. Но сега, беше след годините на московца Игнатиев, след схизмата, дето изгонихме от селото всички екзархисти, бял ден да не видят!“

¹² Вж. <http://el.wikipedia.org/wiki/Κωνσταντίνος_Σκόκος>.

¹³ „Внезапно на обяд пристигна една заповед в Чобанища, тъкмо се готвехме да печем едни български „кокошкес“ без „солис“ и без „леп“. (Оставям съзнателно изписването на думите така, както са предадени на гръцки!)

от обстоятелствата, като неразбирането на чуждия език води и до комични едва ли не ситуации, както в хумористичната импресия „Закинтянинът“ в рубриката „Типове и силуети (Из Македонския поход)“ от Сп. Мелас (1882–1966)¹⁴ (Τύποι και σιλουέτες (Από την μακεδονικήν εκστρατείαν), Ο Ζακυνθινός, Εθνικόν Ημερολόγιον 1914: 210):

Μία χονδρή ανδρική φωνή απήντησε από μέσα:
 Νέμα, μωρέ! Νέμα βόντα, νέμα κοκόσκα, νέμα χλεκ, νέμα βίνο, νέμα χιτς, μωρέ!
 Ασκέρ τσοκ, μωρέ, καλαμπαλίκ!
 Τι λιές, μωρέ γουруνομύτη! Α да καταλαβαίνω τί λιες...
 Νέμα, μωρέ!
 Τί αίμα και αίμα, μωρέ¹⁵ (обр. 11).

Тук отново се откриват сходни моменти с романа на Миривилис „Живот в гроба“ (Μυριβήλης 2006; Миривилис 1967), в който също намират мястото немалко български думи, особено в частта, в която се разказва за престоя на ранения главен герой в една македонска къща (напр. писателят нарича постоянно най-старата жена в семейството «η μλάμπω»).

Що се отнася до публикуваните карикатури, отнасящи се до България, техният брой се равнява на всички останали карикатури на други теми в изданието, което още при бързото преглеждане на сборника внушава едно наистина отрицателно чувство и отношение към бившата съюзническа страна. От поставяното в тях ударение чрез хиперболатата върху дадена отрицателна черта, недостатък, слабост или грешка може да се види какво в действията и политиката на тогавашната българска държава и общество е било повод за критика и подигравка от страна на гръцката пропаганда или е служело за оправдание и основание в провеждането на съответната гръцка външна и вътрешна политика. Една от темите е опровергаването на българската пропаганда, представяща страната като водещ цивилизационен фактор на Балканите, който сътрудничи на свободата, прогреса и благосъстоянието (Константинова 2011: 699, 714, 724), чрез изобразяването на българите като жестоки, деспотични и налагащи се със сила завоеватели, или чрез изобличаването на тяхната културност и образованост като лъжлива и повърхност-

¹⁴ Вж. <http://el.wikipedia.org/wiki/Σπύρος_Μελάς>.

¹⁵ „Един дебел мъжки глас отвърна отвътре:

- Нема, бре! Нема вода, нема кокошка, нема хлек (така е предадена на гръцки българската дума), нема вино, нема хич, бре! Аскер чок, бре, калабалък! (много войска, бре, навалица!)
- К’о хорту’аш, брье, свински нос! Айди, ако разбирам к’о каз’аш...
- Нема, бре!
- Кво кръв, та кръв, брье! (Тук има игра на думи, поради сходното звучене на българската дума „нема“ и гръцката дума за кръв – „εμα“.)

на (обр. 12 и обр. 13). Българската преса от това време не остава длъжна и отговаря на нападите, характеризирайки сърбите и гърците като нови „мъчителни“ и завоеватели, които тероризират безчовечно българите македонци (Константинова 2011: 697, 720). Към унаследените отпреди войните отрицателни представи за гърците като за хитри мошеници, отличаващи се в византийска подлост (Константинова 2011: 717), българските публицисти добавят и други негативни черти – страхливци, лъжци, предизвикатели, убийци (Константинова 2011: 722).

Гръцките сатирици иронизират и придобилото популярност поради устремното развитие на страната в началото на века прозвище „прусаците на Балканите“. Оказва се всъщност, както внушават произведенията им, че развитите „прусаци“ са страхливи варвари безбожници, защото воинската им храброст се изразява в посегателства над мирното население, и дори над християнските духовници, чрез което умело се влияе на силно развития пиетет и чувствителност по отношение на църквата в гръцкото общество (обр. 14).

Следващата водеща тема в карикатурите е стремежът да се представи България като неблагодарен и неверен съюзник, която не признава правата и приноса на другите в победата над Турция, заради което заслужено е наказана и победена (обр. 15, 16 и 17). В карикатурата за превземането на Одрин (обр. 15) явно се намеква за премълчаване на факта, че в Одринска Тракия били изпратени и 2–3 сръбски дивизии в подкрепа на българската войска (Стателова, Грънчаров 1999: 262). И действително, подобни нападки са можели да намерят основание в отношението на тогавашната българска преса, която отхвърля приноса на съюзниците във войната и игнорира интересите им, които са ги подтикнали да се включат в нея (Константинова 2011: 698).

Целта на гръцките публикации е да се омаловажи значението на победите на българската армия и нейната оправдана гордост от тях, защото са били решаващи за изхода на войната. По същата причина и със самочувствието на хора, произхождащи от страна с вековни традиции в мореплаването, гръцките карикатуристи не са оставили без сатиричен коментар и младата българска флота и нейното участие във войната (обр. 18 и 19). Във втората от поместените карикатури за флотата (обр. 19) най-вероятно се визира атаката и изваждането от строя на 8.11.1912 г. на турския военен крайцер „Хамидие“ от четирите торпедоносца „Дръзки“, „Летящи“, „Смели“ и „Строги“ (Саздов, Мишев, Митев, Лалков, Митев 1993: 175). Гръмките им имена са преработени саркастично в доста обидните Хезов („Насралников“), Диаров („Диаров“), Вромиаров („Смърдялников“).

В развенчаването на мита за военната мощ на България сатириците са улеснени и от военните неуспехи и пълното поражение на страната през

изминалата година, което, разбира се, също е отразено с неприкрита ирония (обр. 20): „Наистина ни победихте... Препускайки през глава, получихте първа награда в дисциплината бягане!... САТАНАС“. Тези саркастични обиди явно са предизвикани от твърдения в българския военновременен печат, че гърците нямат никакви военни успехи, а победите, които са постигнали, са купени (Константинова 2011: 720).

За да се оправдае неспазването на съюзническите договори и включването на Гърция в създалата се антибългарска коалиция, исканията на България са представени като необосновани, подчертана е нейната ненаситност и ламтеж за завоевания (обр. 21). На тази тема е посветена и специална хумористична илюстрирана сценка, наподобяваща комикс, и озаглавена „Гостът. Късаша от смях трагедия“ (Ο Μουσαφίρης. Τραῦδιὰ κωμικοσπαρακτική, Εθνικόν Ημερολόγιον 1914: 348–351, обр. 22–25). В нея намира отзвук един жизненоважен по онова време международен въпрос, който е и точката на най-остър сблъсък на българските и гръцките интереси – на коя държава ще принадлежи град Солун (Константинова 2011: 720). Затова този въпрос е засегнат и в други карикатури, представящи победата, удържана от гърците на 17 юни 1913 г. над малкия български гарнизон там, с което градът е поставен изцяло под гръцко управление (Саздов, Мишев, Митев, Лалков, Митев 1993: 173; Стателова, Грънчаров 1999: 267, обр. 26). По повод същото събитие, на две места се осмива като страхливо поведението на ген. Христофор Хесапчиев (1858–1938), българския представител при Гръцката главна квартира (Стателова, Грънчаров 1999: 272), който на обяд на 17 юни, преди започването на гръцката атака, напуска Солун с влак поради започването на военните действия от страна на България (обр. 27–29)¹⁶. Очевидно подигравката с този български военен е имала известни основания, защото и негови съвременници българи не се изказват ласкаво за поведението му. Известният македонски деец и общественик Христо Силянов пише за срещата си с него по време на Балканските войни: „... Не би бил в състояние да засегне самолюбието ни и един Хесапчиев, за чието внимание и кулантност в обикновено време ни най-малко не бихме държали. Но как болезнено ни засегна пренебрежението и простачината на представителя на България при гръцката главна квартира тук, в Лерин, и в такъв момент!

Ако аналогичен случай беше се представил на гръцкия делегат при българската главна квартира някъде из Тракия, аз не се съмнявам, че той би посрещнал малко по-иначе своите сънародници, водители на андартски чети и на цяло едно гръцко население... А делегатът на България не само манифестираше престъпно пренебрежение към един български край като

¹⁶ Информация за това, както и подробно описание на събитията от този ден, предлага една малко известна книга, Вартоломеевската нощ в Солун 1913: гл. 7.

Костурско, но пренебрегваше и един свой елементарен служебен дълг: да каже две думи за упътване нам и на няколкостотин други като нас българи, изпратени от Освободителния комитет в най-далечните български околии, окупирани сега от гръцки и сръбски войски! Такава безчувственост! Такава тъпота! Патка! – заключихме с Цветкова и под това име описахме веднага в едно дълго писмо генерал Хесапчиев пред другарите в Костурско, като изляхме и голямото си огорчение“ (Силянов 1912: гл. 35, Капетан Вардас и генерал Хесапчиев).

Любима и благодатна тема за карикатуристите е характерният дълг и голям нос на цар Фердинанд, загатнат в не малко от по-горните карикатури. Има обаче и специална карикатура за него със заглавие, което представлява една трудно преводима игра на думи: „архикомито-носеца“, или „шефът на комитаджиите с големия нос“. Тук находчиво се използва външният недостатък, за да се подчертаят отрицателните черти на личността му като владетел и държавник – самонадеяност, сляпа амбициозност, властолюбивост и войнолюбие (обр. 30). Трябва да се признае, че може би това е една от малкото основателни жлъчни критики от страна на гръцките сатирици, защото са известни фаталните грешки, късогледството, максималистичната неотстъпчивост и наблягането върху военното разрешаване на конфликта, както от страна на царя, така и на част от военните (Стателова, Грънчаров 1999: 282), а така също и широко разпространените благодарение на пресата налудничави митове и идеологеми за завладяването на Цариград и за Фердинанд като достоен наследник на Симеон, който е призван да възроди Велика България (Константинова 2011: 707–708). Възгордяването и подценяването на Сърбия и Гърция като сериозни военни противници (Константинова 2011: 714, 716) са безжалостно осмени, като за прицел на подигравателното развенчаване находчиво и умело е избран отколешният символ на българската сила и воля за свобода и независимост – лъвът (обр. 31–32).

Обобщавайки разглеждането на материалите от този календар, посветен на Междусъюзническата война от 1913 г., трябва несъмнено да се приеме като много точно и основателно заключението на Ю. Константинова, направено въз основа главно на анализа на българската политическа пропаганда по време на Балканските войни: „... Напълно убедени в правотата на своята национална кауза, българите и техните противници използват сходни методи за налагане на почти идентични пропагандни внушения. Сътворени в предосвободенския период, доизградени в епохата на утвърждаване на националната държава, по време на войните пропагандните концепции, образи и митове стигат до уродливи крайности... Стереотипите, градени и насаждани от военновременната пропаганда, са втъкани толкова дълбоко в общественото съзнание, че все още не намираме сили да преосмислим много от тях“ (Константинова 2011: 727). Но именно публикуването и ана-

лизът на тези горчиви свидетелства и документи за един от най-трагичните периоди в Новата история на Балканите е най-доброто средство да се осъзнае в каква степен се променя отношението към другия в такива кризисни моменти от историята на народите, доколко публицистиката и литературата обслужват тази пропаганда и влияят върху възприемането на света около нас, а също е повод да се видят собствените грешки и недостатъци през погледа на другите, който, колкото и да е субективен, все пак може да разкрие невидени и неосъзнати страни на действията и събитията и произтеклите от тях нагласа и представи. Оптимистично погледнато, тези нелицеприятни свидетелства на взаимна омраза и враждебност би трябвало да служат като поука и мерило за това доколко в днешно време сме успели да напреднем в духовното развитие и да прозрем значимостта на ценностите, които са общочовешки и които са единствената истинска опора в общуването между различните народи, без да ги лишава от тяхната своеобразност и неповторимост.

Цитирана литература

- Вартоломеевската нощ в Солун 1913:** Вартоломеевската нощ в Солун и героичната защита на българската дружина. – Библиотека Балканската война, г. I, кн. XV. Шумен, Издание Ив. Лесичков, 1913. Електронно издание < <http://macedonia-history.blogspot.gr/2008/12/blog-post.html> >.
- Константинова 2011:** Константинова, Ю. От „По пет на нож“ до „Един срещу пет“ – политическата пропаганда в България по време на Балканските войни. – В: Балканите. Модернизация, идентичност, идеи. Сборник в чест на проф. Надя Данова. Институт за балканистика, БАН, 2011, 693–727.
- Миривилис 1967:** Миривилис, Стр. Живот в гроба. София: Български писател, 1967.
- Саздов, Мишев, Митев, Лалков, Митев 1993:** Саздов, Д., Р. Мишев, Тр. Митев, М. Лалков, Вл. Митев. История на Третата българска държава. София: АМИ, 1993.
- Силянов 1920:** Силянов, Хр. От Витоша до Грамос. Походът на една чета през Освободителната война – 1912 г. София, I изд.: Костурско благотворително братство, 1920; София, ново изд.: Български писател, 1984. Електронно издание <http://www.promacedonia.org/hs/hs_c_0.html>.
- Стателова, Грънчаров 1999:** Стателова, Ел., Ст. Грънчаров. Т. 3. История на Нова България (1878–1944). История на България в три тома. София: Анубис, 1999.
- Яворов 2004:** Яворов, П. Произведения. Златен ключ на класическата българска художествена литература. Т. 7. София: Мисъл, АИ „Марин Дринов“, 2004.
- Almanach Hachette 1898:** Almanach Hachette. Petite Encyclopédie Populaire de la Vie pratique. Hachette & Cie, 1898.
- Εθνικόν Ημερολόγιον 1914:** Σκόκου, Κωνστ. Εθνικόν ημερολόγιον, хроνογραφικόν, φιλολογικόν και γεωοιογραφικόν του έτους 1914. Εν Αθήναις, 1914.
- Μυριβήλης 2006:** Μυριβήλης, Στρ. Η ζωή εν τάφω (39^η έκδοση). Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2006.

Обр. 1. Корицата на френския алманах „Ашет“.

Обр. 2. Царските фамилии на Европа през 1898 г. На лявата страница горе първата двойка са княз Фердинанд I и княгиня Мария-Луиза, а на дясната долу последната двойка са гръцкият крал Георги I и кралица Олга.

Обр. 3. Заглавната страница на гръцкия календар за 1914 г.

Обр. 4 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 233)
Християнско разбирателство,
според постулата „обичайте се един друг“.

Обр. 5 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 96)
Ректорът на несъществуващия Албански университет в Корица.

Обр. 6 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: след 160)
Реклама на ортопедична фабрика за изкуствени крайници – „Единствената на Изток“, както гласи текстът отстрани.

Обр. 7 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 81)
Началото на изложението за битката при Джумая със снимка от мястото на събитието.

Обр. 8 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 129)
Началото на разказа „Сватба в Кремасово“.

Обр. 9 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 377)
Импресията „Али“. На оръдието пише: „Велика България“.

Обр. 10 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 266)
Илюстрация към разказа „Нощни сцени“. Пояснението отдолу гласи: „... някакви български кокошки“.

1898 JANVIER

1	S. CIRCONC.
2	D. S. Basile
3	L. S. Genov.
4	M. S. Rigobert
5	N. S. Simon
6	J. EPIPHANIE
7	V. O. S. Mélan.
8	S. S. Lucien
9	D. S. Marcellin
10	L. S. Agathon
11	M. S. Théod.
12	M. S. Caradéus
13	J. Bap. J.-G.
14	V. S. Hilaire
15	S. S. Maur
16	D. S. Ouil.
17	L. S. Antoine
18	M. Ch. de S. P.
19	M. S. Sulpice
20	J. S. Sébast.
21	V. S. Agnès
22	S. S. Vincent
23	S. S. Raym.
24	L. S. Thimothé
25	M. S. C. Paul
26	M. S. Polycar.
27	S. S. J. Chrys.
28	V. S. Charlem.
29	S. S. F. de S.
30	S. S. Bathilde
31	L. S. Marcelle

FÉVRIER

1	M. S. Ignace
2	M. P. P. P. P.
3	J. S. Blaise
4	V. S. Gilbert
5	S. S. Agathe
6	D. O. S. P. P.
7	L. S. Romuald
8	M. S. Jean M.
9	M. S. Apollin.
10	J. S. Scholast
11	V. S. Adolphe
12	S. S. Eulalie
13	D. C. S. S. Ag.
14	L. S. Valentin
15	M. S. Faustin
16	M. S. Julienne
17	J. S. Théodul
18	V. S. Simon
19	D. S. Gabin
20	S. S. Cinq.
21	L. S. P. P.
22	M. S. M. G.
23	M. S. C. N. D.
24	J. S. Mathias
25	V. S. Tarasie
26	S. S. Nestor
27	D. C. S. S.
28	L. S. Romain

l'année russe
retardé de 121

1898

MARS

1	M. S. Eudoxie
2	M. S. Simplicie
3	J. S. Marin
4	V. S. Casimir
5	S. S. Adrien
6	D. H. M. N. S.
7	L. O. S. T. d. A.
8	M. S. J. de D.
9	M. S. Franc.
10	J. 40 Martyrs
11	V. S. Euloge
12	S. S. Grégoire
13	D. O. C. I.
14	L. C. S. Math.
15	M. S. Zachar.
16	M. S. Cyriaq.
17	M. S. G. A.
18	S. S. Alexand.
19	S. S. Joseph
20	D. L. S. P.
21	L. S. Benoît
22	M. S. Léa
23	S. S. Victorin
24	J. S. Gabriel
25	S. S. Annonc.
26	S. S. Emman.
27	D. L. S. P.
28	L. S. Gontran
29	M. S. Jonas
30	M. S. Amédée
31	J. S. Balbing

AVRIL

1	V. S. Hugues
2	S. S. Fr. de P.
3	D. S. R. R. R.
4	L. S. Ambr.
5	M. S. Vinc.-P.
6	M. S. Célest.
7	J. S. Clotaire
8	V. S. Albert
9	S. S. Marie é.
10	D. S. P. Q.
11	L. S. Léon P.
12	M. S. Jules
13	M. S. Irma
14	J. S. Tiburse
15	V. S. Anastag
16	S. S. Fruct.
17	D. S. Quasimod.
18	L. S. Parfait
19	M. S. Léon
20	M. S. Théod.
21	J. S. Anselme
22	V. S. Opport.
23	S. S. Georges
24	D. S. Gaston
25	L. S. Marc
26	M. S. Clot.
27	M. S. Frédéric
28	J. S. Aimé
29	V. S. Robert
30	S. S. Eutrope

MAI

1	D. S. Ph.
2	L. S. Sath.
3	M. S. Inv. S.
4	M. S. Mo.
5	J. C. S.
6	V. S. Jeau
7	S. S. Sta
8	M. S. De
9	L. S. Gré
10	M. S. Anl
11	M. S. Ma
12	V. S. Ben
13	V. S. Ser
14	S. S. Pac
15	D. S. Isai
16	L. S. Roca
17	M. S. Pas
18	M. S. J.
19	J. S. C.
20	S. S. H.
21	S. S. Theod.
22	J. S. Anselme
23	V. S. Opport.
24	S. S. Georges
25	M. S. Urz
26	S. S. Ph.
27	V. S. Ben
28	S. S. C.
29	D. S. F.
30	L. S. Fer
31	M. S. P.

Almanach Hachette

PETITE ENCYCLOPÉDIE POPULAIRE
De la Vie pratique

JUIN 1898

1	M. S. Pamph.
2	J. S. Pothin
3	V. S. Clotilde
4	S. S. Emma
5	D. S. Trinité
6	O. S. Norbert
7	M. S. Lie
8	M. S. Médard
9	J. S. F. D.
10	V. S. Land.
11	S. S. Barnabé
12	D. S. Guy
13	S. S. Antide P.
14	M. S. Basile
15	M. S. Modeste
16	J. S. Cyr
17	V. S. Arit
18	S. S. Martin
19	D. S. Ger. S. P.
20	L. S. E.
21	M. S. L. de G.
22	M. S. Paulin
23	J. S. Félix
24	V. S. Jean-B.
25	S. S. Prosper
26	D. S. Alban
27	J. S. Basilde
28	M. S. Irénée
29	M. S. Pier. S. P.
30	V. S. de S. P.

OCTOBRE

1	S. S. Remi
2	D. S. Ang. G.
3	L. S. Fausta
4	M. S. Fr. d'A.
5	M. S. Placide
6	J. S. Bruno
7	V. S. Serge
8	S. S. Brigitte
9	D. S. Denis é.
10	L. S. Tr. Hory.
11	M. S. Proba
12	M. S. Séraph.
13	J. S. Edouard
14	V. S. Calixte
15	S. S. Thér.
16	D. S. Gal
17	L. S. Edvige
18	M. S. Luc
19	M. S. Savin.
20	J. S. Raphaël
21	V. S. Ursule
22	S. S. Modèr
23	D. S. Hilarion

AOÛT

1	L. S. P. a. l.
2	M. S. Alphons.
3	M. S. Etienne
4	J. S. Dominq
5	V. S. Abel
6	S. S. Transfig.
7	D. S. Gaetan
8	L. S. Justin
9	M. S. Amour
10	M. S. Laurent
11	J. S. Suzanne
12	V. S. Claire
13	S. S. Hippolyt
14	D. S. Eusebe
15	L. S. Assompt.

SEPTEMBRE

1	J. S. Gilles
2	V. S. Lazaro
3	S. S. Grégoir.
4	D. S. Rosalie
5	L. S. Bertin
6	M. S. Onésiph.
7	M. S. Cloud
8	J. S. Lanatviti
9	S. S. Omer
10	S. S. Pulchér.
11	S. S. Hyacinth.
12	L. S. Raphaël
13	M. S. Maurille
14	M. S. Ex. S. Cr.
15	L. S. Nicom.

NOVEMBRE

1	M. S. Toussain
2	M. S. Trepass.
3	J. S. Hubert
4	V. S. Charles
5	S. S. Berli
6	D. S. Léon.
7	L. S. Ernest
8	M. S. Riquies
9	M. S. Mathur.
10	J. S. Juste
11	V. S. Martin
12	S. S. René
13	D. S. Brice
14	L. S. Philom.
15	M. S. Eugénie

1898 JUIL

1	V. S. Thil
2	S. S. Vils.
3	D. S. A.
4	L. S. Ber
5	M. S. Zoé
6	M. S. Luc
7	J. S. Aul
8	V. S. Virg
9	S. S. Cyr
10	D. S. F.
11	L. S. Nor
12	M. S. Gual
13	M. S. Eug
14	J. S. F.
15	S. S. A.
16	S. S. N. d.
17	D. S. Ales
18	L. S. S.
19	S. S. Vin.
20	M. S. Man
21	J. S. Viet
22	S. S. Mac
23	S. S. Ape
24	D. S. Chr
25	L. S. Jacq
26	D. S. S.
27	S. S. Paa
28	J. S. Sa
29	V. S. Mar
30	S. S. Abd
31	D. S. G.

DÉCEM. I

1	J. S. Eloi
2	V. S. Au
3	S. S. Fr. J.
4	D. S. Bar
5	S. S. S.
6	M. S. Nic
7	M. S. Am
8	J. S. L.
9	S. S. Léon
10	S. S. Valé
11	D. S. Dan
12	L. S. Co
13	M. S. L.
14	M. S. Nica
15	J. S. M.

PORTRAITS
et noms des photograph.

SOUVERAINS
ET DESCENDANTS

MAISONS

PORTRAITS
et noms des photograph.

BULGARIE

Monarchie sous la suzeraineté de la Turquie (Congrès de Berlin 1878). — Constitutionnelle et héréditaire. — Assemblée du peuple, Sobranie (suffrage univ.). — Pavillon commercial : Blanc, vert, rouge. — Popul. (avec Roumélie orient.) : 3.309.816 hab. (33 par km. c.). — Religion : grecque orth., 2.432.154 ; mahom., 643.242.

Adèle, Wien.

MARIE-LOUISE

FERDINAND I

Naissance : 26 février 1861.

Arrièrement : 7 juillet 1887.

Mariage : 1893 (Marie-Louise de Bourbon, princesse de Parme, née le 17 janvier 1870).

Enfant :

1. Boris, prince de Tirnova.
2. Cyrille, prince de Preslaw.

Maison de Saxe.

Souche :

Saxe-Cobourg-Gotha.

+ Père : Auguste de Saxe-Cobourg-Gotha.

Mère : Clémentine de Bourbon-Orléans.

Karastafanoff, Sofia.

FERDINAND I

DANEMARK

Monarchie constitutionnelle et héréditaire. — Constitution de juin 1849 et juillet 1866. — 1. Landsting. — 2. Folkething. — Pavillon commercial : Rouge, traverse d'une croix blanche. — 2.172.380 habitants (57 par km. c.). — Religion : protestante, 2.149.153.

Hansen et Weller, Cop.

CHRISTIAN IX

Naissance : 8 avril 1818.

Arrièrement : 15 novembre 1863.

Mariage : 1843 (Louise de Hesse-Cassel).

Enfants :

1. Frédéric (Louise de Suède).
2. Alexandra (pr. de Galles).
3. Georges (roi de Grèce).
4. Dagmar (tsar déf. de Russie).
5. Thyra (duc de Cumberland).
6. Valdemar (Marie d'Orléans).

LOUISE

MAISON de Holstein-Glücksbourg.

Souche :

Auguste de Slesvig-Holstein. + Père : Frédéric de Holstein-Glücksbourg.

+ Mère : Louise de Hesse-Cassel.

Frères et Sœurs :

1. Frédéric (Alexandre d'Anhalt) :
2. + Guillaume.
3. + Louise, abbesse d'Itzehoe.
4. Jules, général danois.
5. Jean, général danois.

Hohlenberg, Copenhag.

CHRISTIAN IX

ESPAGNE

Monarchie constitutionnelle et héréditaire. — Constitution de 1876. — 1. Sénat (en part. par le roi). — 2. Chambre des députés (suffrage censitaire). — Pavillon commercial : 5 bandes horizontales alternativement jaune et rouge, la bande jaune du milieu ayant le double de largeur. — 17.565.632 hab. (35 par km. c.). — Religion : catholique, 15.000.000.

Debas, Madrid.

ALPHONSE XIII

Naissance : 17 mai 1886.

Arrièrement : 17 mai 1886, sous la régence de sa mère, Isabelle II et François d'Assise, ses grands-parents, vivent encore. C'est la branche cadette qui régit depuis Ferdinand III.

MARIE-CHRISTINE

Maison de Bourbon.

Souche : Duc d'Anjou, 1700.

+ Père : Alphonse XII.

Mère : Marie-Christine d'Aut.

Sœurs :

1. Inf. Marie de las Mercedes.
2. Inf. Marie-Thérèse.

Tantes :

1. + Isabelle (Gaëtan de Bourbon-Siciles).
2. Maria della Paz (Louis-Ferdinand de Bavière).
3. Eulalie (Antoine de Bourbon-Orléans).

Debas, Madrid.

ALPHONSE XIII

FRANCE

République parlementaire (4 septembre 1870). — Constitution de 1875, 1884, 1885. — 1. Chambre des députés (suffr. univ.). — 2. Sénat (suffr. à 2 degrés). — Pavillon national : 3 bandes verticales, bleue, blanche, rouge ; le bleu est à la hampe. — 38.517.975 habitants (71 par km. c.). — Religion : catholique, 22.000.000.

FELIX FAURE

Naissance : 30 janvier 1844.

Élection : 17 janvier 1895.

Le Président de la République française est élu pour 7 ans à la majorité des suffrages par les deux Chambres réunies en Congrès ou Assemblée nationale. Il est rééligible.

Versailles est le siège du Congrès.

La République française a été précédée 2 fois de gouvernements républicains.

1. La 1re République, 1792-1804.

2. La 2e République, 1848-1852.

L'une et l'autre de ces 2 républiques furent détruites par l'établissement du régime impérial, la 1re avec Napoléon Ier, la 2e avec Napoléon III.

Pierre Petit, Paris.

FÉLIX FAURE

Mme FAURE

Portraits
et noms des photograph.

Souverains
ET DESCENDANTS

MAISONS

Portraits
et noms des photograph.

GRAND-DUCHE DE BADE

Monarchie confédérée de l'empire d'Allemagne (1870). — Constitutionnelle et héréditaire. — Constitution du 1818. — 1. Chambre (nobles élus). — 2. Chambre (députés des villes). — Couleurs nationales : jaune, — 1.657.867 habitants (110 par km. c.). — Religion : catholique, 1.028.119; protestante, 598.698.

Antaemüller, Baden.

LOUISE

FREDERIC-LOUIS

Naissance : 9 septembre 1826.

Avènement : 24 avril 1856.

Mariage : 1856 (Louise de Prusse).

Enfants :

1. Frédéric (Hilda de Nassau), 1857.
2. Victoria (Gustave de Suède), 1862.

MAISON de Zähringen-Hochberg.

Souche :

Berthold de Brisgau (961).

† Père : Léopold, grand-duc de Bade.

† Mère : Sophie de Suède.

Frères et Sœurs :

1. Alexandrine (Ernest de Saxe-Cobourg-Gotha).
2. Guillaume (Marie Romanovskaïa).
3. Charles (Rosalie de Beust).
4. Marie (Ernest de Leiningen).

Sack, Karlsruhe.

FREDERIC-LOUIS

GRAND-DUCHE DE LUXEMBOURG

Monarchie autonome (Traité de Londres 1867). Constitutionnelle et héréditaire. — Constitutions de 1818, 1856, 1868. — Couleurs nationales : Rouge, blanc, bleu. — 211.088 h. (82 par km. c.). — Religion : catholique, 208.921.

Rief, Fribourg-en-B.

ADELAÏDE

ADOLPHE

Naissance : 24 juillet 1817.

Avènement : 23 novembre 1890.

Mariage : 1851 (Adélaïde d'Anhalt).

Enfants :

1. Guillaume (Marie de Bragança).
2. Hilda (Frédéric de Bade).

Maison de Nassau.

Souche :

Ulrich d'Idstein (1150).

† Père : Guillaume de Nassau.

† Mère : Louise de Saxe-Altenbourg.

Frère et Sœurs :

1. Marie (Hermann de Wied).
2. Nicolas (Nathalie).
3. Sophie (Oscar II, roi de Suède et Norvège).

Bernoest, Luxembourg.

ADOLPHE

GRANDE-BRETAGNE

Royaume-Uni de Grande-Bretagne et d'Irlande. Empire des Indes.

Monarchie constitutionnelle et héréditaire, même en ligne féminine.

1. Chambre des pairs (hér.).
2. Chambre des communes (suffrage censitaire).

Parvillon commercial : Rouge ; à l'angle sup. près de la hampe, bleu, chargé de la triple croix Union Jack.

38.104.975 habitants (120 par km. c.).

Religion : protestante, 29.000.000.

VICTORIA

Naissance : 24 mai 1819.

Avènement : 20 juin 1837.

Mariage : 1840 (Alb. de S.-Cob.-Gott.).

Enf. : 1. Victor (Fr. III de Pr.).

2. Alb.-Ed. (pr. de Gal. (Alex. de D.).

3. Alf. duc d'Ed. (M. de Rus.).

4. Hél. (Chr. de Sl.-Holst.).

5. Louise (M. de Lorne).

6. Art. duc de Connaught (L.-M. de Pr.).

7. † Léop. duc d'Albany (Hél. de Waldeck).

8. Béatrice.

MAISON

de Brunswick-Lunebourg.

Souche : Hugo d'Este (1000).

† Père : Edouard, duc de Kent.

† Mère : Victoire de Saxe-Saalfeld.

Oncles paternels :

† 1. Ern.-Aug. de Cumberland, a pour héritier son petit-fils Ernest-Aug. de Cumberland.

† 2. Adolphe, duc de Cambridge, a pour héritier son fils, George de Cambridge.

Russel, Londres.

VICTORIA

GRÈCE

Monarchie constitutionnelle et héréditaire, 1829. — Constitution de 1864. — Chambre des députés (suffrage universel). — Parvillon de commerce : Neuf bandes bleues et blanches ; à l'angle supérieur de la hampe, carré bleu à croix blanche. — 2.418.000 habitants (134 par km. c.). — Religion : grecque orthodoxe, 1 million.

Merlin, Athènes.

OLGA

GEORGES I

Naissance : 24 décembre 1845.

Avènement : 5 juin 1863.

Mariage : 1867 (Olga, fille du gr. duc Constantin de Russie).

Enfants :

1. Constantin (Sophie de Prusse).
2. Georges.
3. Nicolas.
4. Marie.
5. André.
6. Christophe.

Maison de HOLSTEIN-GLÜCKSBURG.

Souche :

Auguste de Slesvig-Holstein.

† Père : Christian IX de Danem.

† Mère : Louise de Hesse-Cassel.

Frères et Sœurs :

1. Frédéric (L. de S.).
2. Alexandra (pr. de Galles).
3. Dagmar (tsar déf. de Russie).
4. Thyra (duc de Cumberland).
5. Valdemar (Marie d'Orléans).

Oncles et tante :

1. Frédérique (Alex. d'Anhalt).
2. Jules, gén. danois.
3. Jean, gén. danois.

Numa Blanc fils, Cann.

GEORGES I

ΚΩΝΣΤ. Φ. ΣΚΟΚΟΥ

ΕΘΝΙΚΟΝ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟΝ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΚΑΙ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

1914

ΕΤΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ

ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΛΟΓΟΓΡΑΦΩΝ
[ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ]

*Τὸ ἀγαπᾶται
ἡμεῖς.
Γ. Κορμύσης
ἐκδοθέν
ΚΦΛ*

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ "ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ,, ΟΔΟΣ ΑΡΑΧΩΒΗΣ 8

1914

Χριστιανική συνεννόησις
κατὰ τὴν ρήτραν «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους»

Ὁ πρύτανης τοῦ ἐν Κορυνθῇ ἀνυπόχριτου
Ἀλβανικοῦ Πανεπιστημίου

ΤΟ ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

ΟΡΘΟΠΕΔΙΚΟΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΥ ΚΟΥΝΤΣ

Η ελληνική προέλασις πρὸς τὴν ἄνω Τζουμαγιά

ΣΤ΄. — Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΤΖΟΥΜΑΓΙΑΣ

Ο βουλγαρικός στρατός, φεύγων μετὰ τὰς μάχας τῶν στενῶν τῆς Κρέσνας, συνεκεντρώθη πρὸς τὴν Τζουμαγιάν, ὅπου ἡ ἀντίστασις δὲν προεμηνύετο ἰσχυρά. Αἰφνης ὅμως ἀνέλπιστοι ἐνισχύσεις ἐφθασαν εἰς τὸν ἐχθρικὸν στρατόν. Τέσσαρα συντάγματα τῆς πρώτης καὶ τῆς ἑκτῆς βουλγαρικῆς μεραρχίας, αἵτινες εὐρίσκοντο πρὸ τῶν Σέρβων τοῦ Περότ καὶ τοῦ Τσαρέβο-Σέλο, καὶ τὸ 1 σύνταγμα τοῦ Φερδινάνδου καὶ τὸ 6 σύνταγμα, ὡς καὶ πολυάριθμα ἄτακτα σώματα ἀποσπασθέντα ἀπὸ τὴν ἐναντι τῶν Σέρβων παράταξιν, εὐρέθησαν ἀπέναντι τῆς ἐλληνικῆς παρατάξεως.

Αἱ ἐνισχύσεις αὗται ἔπεισαν τὸν ἐχθρόν νὰ ἀντιταθῇ, καὶ μάλιστα ν' ἀποπειραθῇ ἐπιθεῖσιν πρὸς ἀνάγκησιν τῶν θέσεών του. Πράγματι ἀπὸ τῆς πρωῒας τῆς 14 Ἰουλίου ἤρχισε καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν πολύνεκρος μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκατέρωθεν ἀνεπτύχθη πολὺ πείσμα καὶ γενναιότης μεγάλη. Ἰδίως εἰς τὰ ὀχυρώματα τῶν ὑψωμάτων 1378 καὶ 1078 Ν. Α. τῆς Τζουμαγιάς ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε τρομακτικός. Ἑλληνικὸν σύνταγμα τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τρεῖς φορές ἤλωσε διὰ τῆς λόγχης τὸ ὑψωμα 1378 καὶ τρεῖς ἐξετοπίσθη ἀπ' αὐτοῦ, μέχρις ὅτου τέλος τὴν πρωῒαν τῆς ἐπομένης τὸ κατέλαβεν ὀριστικῶς. Ἡ πρώτη ἐφοδος ἐγίνε ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς μάχης καὶ ἀπέβη ὑπὲρ τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ. Ἀλλὰ μετὰ τινα ὥραν ὁ ἐχθρός, ἐνισχυθεὶς διὰ μεγάλων δυνάμεων, ἀντεπετέθη σφοδρῶς καὶ ἐξηνάγκασε τοὺς ἡμετέρους νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν θέσιν.

ΓΑΜΟΣ ΣΤΟ ΚΡΕΜΑΣΟΒΟ

(ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ)

{Αφιερῶται στὸ Μαισοῦκα}

— Νὰ σὰς πῶ τώρα, ἀδέρφια μου, γιὰ τὸ γάμο τοῦ Σωτήρη καὶ τὸ τί τραβήξαμε μὲ τοὺς κομιτατζήδες! μᾶς εἶπε ἓνα βράδυ ὁ γέρο Θωδωρῆς. Κ' ἐκρεμαστήκαμε ὅλοι στὰ χεῖλια του.

— Τὸ λοιπὸν ποῦ λέτε, στολισμένη μὲ τὰ νυφικά της ἡ Παρασκευοῦλα, μὲ τὴ χρυσῇ ἀλυσίδα, μὲ τὸ φυλαχτὸ στὸ λαιμό, μὲ τὰ τσαπαρῆζια ποῦ τῆς τὰ ἔστειλαν ἀπ' τὰ Βοδενά, τὸ κούτελο καὶ τὸ στήθος λαμποκοποῦσαν στὸ φλουρί, μὰ ἀκόμη περισσότερο ἔλαμπαν τὰ μάτια της ἀπ' τὴ χαρὰ ποῦ ἔπειτα ἀπὸ τόσα ἄχ καὶ βᾶχ καὶ πέντε χρόνους ἀγάπη ἔπαιρνε τὸ Σωτήρη, τὸν λεβέντη τὸ Σωτήρη Παπατσόνεφ, τὸ πρῶτο παλληκάρι τοῦ χωριοῦ. Ἦταν ἡ στιγμή ποῦ βγαῖναν ὕστερα ἀπ' τὸ γάμο ἀπ' τὴν ἐκκλησία, τὴ Παναγία τὴν Ἀνωμερίτισσα — μεγάλη σου ἡ χάρι, παντοδύναμη — τὸ χέρι της ἡ Παρασκευοῦλα στὸ χέρι τοῦ Σωτήρη, πηγαιναν μπροστὰ καμαρωμένοι, καὶ ὅλο τὸ χωριὸ ἀπὸ πίσω, τὸ χωριὸ τὸ κατακαῦμένο σήμερα, τὸ Κρεμάσοβο, δέκα ὥρες ἀπ' τὸ Ρίλο, τὴν κακὴ φωλητὰ τῶν λύκων, τῶν κομιτατζήδων. Τὰ παλληκάρια τοῦ Κρεμάσοβο ρίξαν μιὰ μπαταρία μὲ τὰ τουφέκια τους καὶ τράβηξαν ἔπειτα ὅλοι μαζί στὴ πλατεῖα, δυὸ ζυγιάς τούμπανα μπροστὰ μὲ τοὺς μικροὺς, ἔπειτα ὁ παπᾶς, ὁ παπᾶ - Στάθης, ὁ δάσκαλος, ὁ κύρ πρόεδρος — ὁ πρόεδρος τῆς κοινότης κύριος Ἀργυρώφ, μὲ τὸ σταυρὸ τοῦ Σωτήρος στὸ στήθος — οἱ γέροι, ἡ γυναῖκες, τὰ παιδιά, ὅλο τὸ χωριὸ, κι' ὁ γέρο Γκοβατζῆς ὁ λωλός, κοντὰ μὲ τὴ μαγκαρία, ὁ Γκοβατζῆς, ὁ μάδριμπα Θωμᾶς ὁ τραγουδιστὴς τῆς Μπάνιας, πονκανε μιὰ μέρα δρόμο γιὰ νᾶρθῃ στὴ χαρὰ τοῦ παιδιοῦ τοῦ παλαιοῦ του κατετάνιου Ἀνδρέα Παπατσόνεφ, θεὸς χωρέσ' τον.

Τὸν λέγανε τρελὸ τὸν μάδριμπα - Θωμᾶ· μὰ ἦτανε;

Κατετάνιος ὁ πατέρας τοῦ Σωτήρη — γιὰτ' ἦταν ἀληθινὰ παλληκάρια στὸ Κρεμάσοβο ἀμπάμ - μπάμπ - ἀντάμ — κι' ὁ πατέρας τοῦ κατετάν Ἀνδρέα εἶχε πάει κοντὰ στὸν ἀρχηγὸ τὸν Μακε-

Ο ΑΛΗΣ

ΑΙΣΙΖΕΙ νὰ τὸν παραδώσωμεν εἰς τὴν ἀθανασίαν. Δικαιοῦ-
ται νὰ καταλάβῃ μίαν σελίδα, ἔστω καὶ γελοιογραφικὴν!

Καθὼς τὸν βλέπετε, ἔχει ὅλα
τὰ προσόντα. Εἶνε τύπος.
Ξεχωρίζει ἀπὸ τὰς χιλιάδας
τῶν τούρκων αἰχμαλώτων,
ποῦ μᾶς ἐφιλοδώρησεν ὁ
πόλεμος. Ἀράπης βέρος, μὲ
μοῦτρα ὀλοστρόγγυλα καὶ
μαῦρα σὰν κάρβουνο, μὲ
δόντια μαργαριτάρια, μὲ χεί-
λια σὰν κεράσια κηφισσιώ-
τικα, μὲ μάτια ἔξυπνα ποῦ
σπιθοβολοῦν, γελαστός, εὐ-
κίνητος, ἀστεῖος, διαχυτι-
κὸς καὶ τρομερὸς φιλέλλην!
Ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν
ποῦ ἐξεφύτρωσε στὸν Πει-
ραιᾶ, ἄνθισε καὶ λουλού-
δισε. Τὸν ἐσηκωσε τὸ κλῖμα
εὐθύς. Ἐμπήκε στὴν ἔννοια.
Σκλάβος αὐτός, αἰχμάλω-
τος, νικημένος, ἔννοιωσε
ἀμέσως τί θὰ ᾤῃ ἐλληνικὴ
ἐλευθερία καὶ ἐλληνικὸς πο-
λιτισμός.

— Γιασσασὶν τὸ Ἑλλάντα!

— Γιασσασὶν τὸ Πατισᾶχ Κωσταντῇ!

Δὲν ἀναγνωρίζει οὔτε Σουλτᾶνον, οὔτε Πατισᾶχ, οὔτε τίποτε,
παρὰ μόνον τὸ «βασιλεῖα Κωσταντῇ». Ὁρκίζεται ἐλληνιστὶ,
τουρκιστὶ καὶ ἀραβιστὶ, ὅτι δὲν ἐννοεῖ νὰ ξαναγυρίσῃ πλιά «στὸ
Τουρκία». Καὶ νὰ τὸν δέρνουν ἀκόμα. Ἄς φύγουν ὅλοι οἱ ἄλ-
λοι. Ἄς πᾶνε στὸν ἄνεμο. Αὐτὸς δὲν τὸ κουνάει ἀπὸ τὸ «Ἑλ-
λάντα»! Τὸ ἀγκαπᾶει! Ἐτελείωσε!

Γιὰ τοὺς Βουλγάρους τρέφει μῖσος ἄσπονδον. Θὰ μποροῦσε

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΝΥΚΤΕΡΙΝΑΙ ΣΚΗΝΑΙ

[Ἀπὸ τὸ σημειωματά-
ριον ἐνὸς ἐφεδρου...]

ΜΙΑ διαταγὴ ἦλθε τὸ μεσημέρι αἰφνιδίως στὴ Τσοπάνιστα, καθὼς ἐψήναμε κάτι βουλγαρικὲς « κοκόσκες » ἄνευ « σόλις » καὶ ἄνευ « λέπ » :

« ... Κάτι βουλγαρικὲς κοκόσκες ... »

— « Νὰ τραβήξουμε ἀμέ-
σως κατὰ τῆς Κορυτσᾶς ».

Περάσαμε ἀπὸ τὸ Σλί-
βανι, ἓνα τουρκαρβανίτικο
χωριό, τὸ ὁποῖον ἠθελαν
νὰ κάψουν οἱ Βούλγαροι
ἀντάρτες, μὰ οἱ δικοί μας
τοὺς ἐμπόδισαν, καὶ ἐνυ-
χτώσαμε εἰς τὴν Ἀγίαν
Κυριακὴν, ἓνα τουρκοχώρι
ὅπως ὅλα τὰ τουρκοχώρια
τῆς Μακεδονίας. Ἐκεῖ ὅσοι

ἐπρόφθασαν ἐτρύπωσαν σὲ σπίτια, ὅσοι δὲν ἐπρόφθασαν ἀρχι-
σαν νὰ στήνουν τ' ἀντίσκηνά των, στρώνοντες ἄχυρα καὶ βά-
ζοντες καλαμποκιὲς καὶ ξερόκλαδα ἐμπρὸς γιὰ τὸν ἀέρα, μὲ
μιὰ ἀφέλεια κ' ἐγκαρτέρησι, ὅπου τοὺς ἔδωκεν ἡ πολύμηνος
συνήθεια.

Ἐγώ, καὶ σὰς λέω τὴν ἁμαρτίαν μου, μόλις φθάναμε σὲ κᾶνα
χωριό, τὸ ἔσκαζα ἀπὸ τὸν λόχο καὶ τρύπωναν κοντὰ σὲ δύο
ἀνθυπιάτρους φίλους μου. Καὶ τοῦτο, γιατίι δὲν εἶχα κουδέρτα
καὶ ἀντίσκηνο. Ἡ μοναδική μου κουδέρτα, ἡ ὁποία ἐγνώρισε
ὅλες τῆς λάσπες τῆς Μακεδονίας, ἐκάηκε, ὅταν μιὰ βραδεῖά,
βρεγμένη καθὼς ἦτο ἀπὸ τὸ χιονόνερο, ἠθέλησα νὰ τὴν στε-
γνώσω.

Πῶς κἀήκε, ἐνῶ ἦτο μούσκευμα ! Αὐτὸ εἶναι ἐπιστημονικόν

Обр. 11 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 210)

210

ήρχισα νά κτυπῶ. Ἀπάντησις καμμία. Σιγὴ νεκρική. Ἐξανα-
κτύπησε. Τίποτε. Ἐπανάλαβε τὸ πείραμα ἢ αὐτὴ σιωπῇ. Τέ-
λος ἔχασε τὴν ὑπομονή του.

— Θ' ἀνοίξεις τὸ λοιπὸ, μωρὲ γουρνομούτῃ; Κουρταλῶ δυὸ
ῶρες! Ἐκατάλαβες πῶς κουρ-
ταλῶ δυὸ ῶρες;

Μία χονδρὴ ἀνδρική φωνὴ
ἀπήντησε ἀπὸ μέσα:

— Νέμα, μωρέ! Νέμα βόντα,
νέμα κοκόσκα, νέμα χλέκ, νέμα
βίνο, νέμα χίτζ, μωρέ! Ἀσκέρ
τούκ, μωρέ, καλαμπαλίκ!...

— Τί λιές, μωρὲ γουρνομούτῃ!
ἂ δά καταλαβαίνω τί λιές...

— Νέμα, μωρέ!

— Τί αἷμα κι' αἷμα, μωρέ. Αἷμα
νά σέ κόψῃ ποὺ νάμπῃ ὁ διάο-
λος μέσα σου! Τὸ αἷμα μας χύ-
νουμε 'μεῖς γιὰ νά σᾶς λευθερώ-
σουμε. Ὡς τούγιες, τόπος ποὺ
κάνουνε καὶ πόλεμο γιὰ νά τὸν
ἐπάρουνε! Δέ βρίσκεις οὔτε μιὰ
παδέλα νά βράσης ἓνα μπρόκολο.

Ἀνοιξε, μωρὲ χωριάτῃ, ποὺ κουρ-
ταλῶ. Ἀνοιξε, μωρὲ, ποὺ πιάνεις
μέ τὰ χέρια σου τῆς πατοῦσας

— Νέμα βόντα, νέμα χλέκ, νέμα
βίνο, νέμα χίτζ...
— Αἷμα νά σέ κόψῃ, μωρέ!...

σου καὶ ὕστερα ξεῖς τὴ μύτη σου, Γούργαρε, χωριάτῃ, ἄτιμε
ἄνθρωπε! Ποῦ ὅθε νά πᾶς, μωρέ, σιὸ Τζάντε, ὅς ὅποιο χωριό,
θὰ βρῆς, τζά, μιὰ θύρα ἀνοιχτὴ καὶ μιὰ παδέλα νά βράσης
ἓνα λάχανο! Ἀνοιξε, μωρὲ, ποὺ ὅλο προθεῖες ἔχεις τῇ ἀτζες
σου, χωριάτῃ, προθεῖες δεμένες με σπάους, ποὺ νάμπῃ ὁ διάο-
λος μέσα σου...

Ἐπὶ τέλους ἡ πόρτα ἀνοιξε πρὸς δυστυχίαν ἐμοῦ, ὁ ὅποιος
ἔχασα μιὰν ἀπόλαυσιν. Ὁ Ζακυνθινός, βιαζόμενος νά βράσῃ τὸ
λάχανό του, αἶρησε ἡμιτελὲς τὸ πορτραῖτο τοῦ Μακεδόνας χω-
ρικοῦ, τὸ ὅποιον ἐπρομηνήτετο βαυμίσιον.

Σ. ΜΕΛΑΣ

Εἰς κάποιον κομπάζοντα
ἐπὶ πατραγαθία

Σαν ἤγῳας κοκορεύεσαι στὴ δοξα τοῦ μπαμπά σου!
'Αλήθεια, εἶνε ἡρωϊσμός νά φέρονς τ' ὄνομά σου...

ΣΑΤΑΝΑΣ

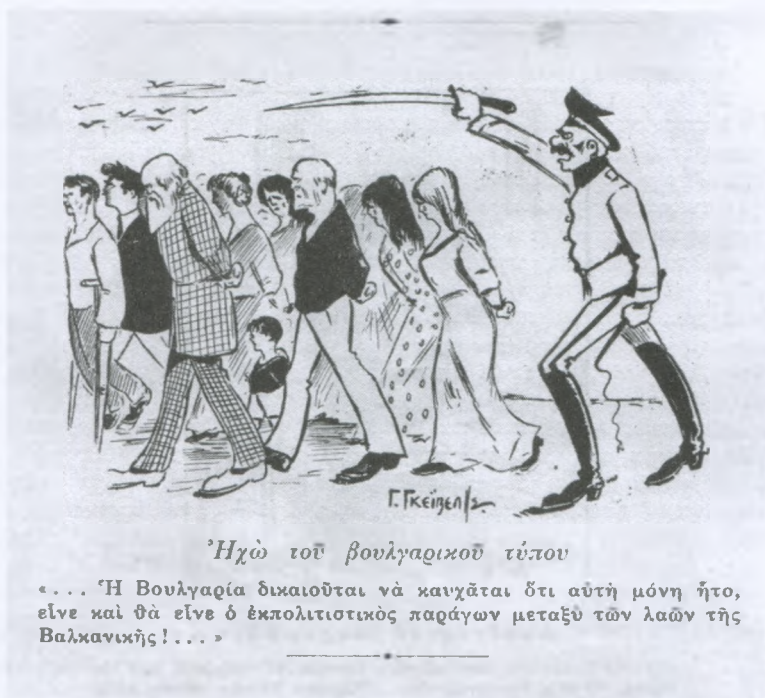
Илюстрация към хумористичната импресия „Закинтянина“ (т.е. произхождащ от о-в Закинτος).

— Нема вода, нема хлек (sic!), нема вино, нема хич...

— Жлъчката да ти се пукне, бре!¹⁷

¹⁷ На гръцки се прави трудно преводима игра на думи поради сходното звучене на българското „нема“ с гръцкото съществително „εμα“.

Обр. 12 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 74)

Ἦχὼ τοῦ βουλγαρικοῦ τύπου

«... Ἡ Βουλγαρία δικαιούται νὰ καυχᾶται διὰ αὐτὴ μόνη ἦτο, εἶνε καὶ θὰ εἶνε ὁ ἐκπολιτιστικὸς παράγων μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς!...»

Отзвук от българския печат

... България има правото да се гордее, че тя единствена е била, е и ще бъде цивилизационният фактор сред балканските народи!...

Οἱ Πρωσσοὶ τῆς Ἀνατολῆς ! . .

Ποῦ καὶ πῶς ἐξεσποῦσε τὸ πολεμικόν των μένος

Обр. 13 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 144)

Βουλγαρικά παραμύθια

«... Ἡ Βουλγαρία ἐπαλλέργησε ἐκπαλαί τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας. Ὁ νέος ὑπουργὸς τῶν... Ὁραίων Τεχνῶν, εἰδικὸς μάλιστα εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν χρωματολογίαν, ἐννοεῖ νὰ ἐργασθῇ ἀνεγδότης...»

Ἀπὸ τὴν «Μίρ»

Български приказки

... България от древни времена е развивала книжовността и изкуствата. Новият министър на ... изящните изкуства, специалист в живописа и хроматологията, смята да поработи упорито...

От в. „Мир“¹⁸

Обр. 14 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 82)

Прусаците на Изтока

Как и къде си изкарваха войнствената ярост.

¹⁸ В. „Мир“ е официоз, партийен орган на участващата в коалиционното правителство по време на войната Народна партия.

Обр. 15 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 57)

[Из смехориите на Балканската война] Най-сърдечни благодарности за сръбското съдействие при превземането на Адриануполис (Одрин)

Обр. 16 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 84–85)

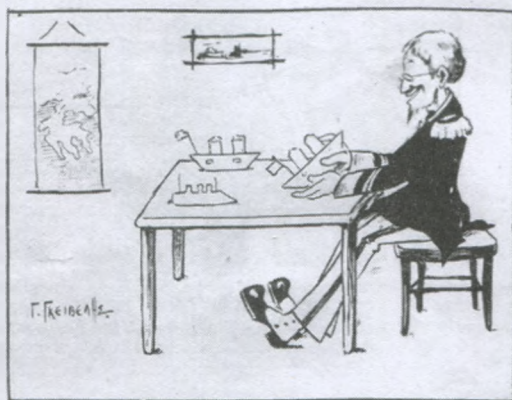
Кратка история на българо-гръцкия съюз (разиграла се в две действия).
Сцена първа. — Как започна съюзът.

Обр. 17

Сцена втора. — Как завърши съюзът.

Обр. 18 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 48)

Ὁ ὑπὸ κατασκευὴν βουλγαρικὸς στόλος

Στὴ στερεὰ τὸ 'δεῖξαν τί εἶνε: τῆς Ἀνατολῆς οἱ Πρωῖσσοι (!)
ποῦ μᾶς πῆραν σὶὸ κινῆγι ὡς σὶὴ Σόφια πηλαλῶντας...
Τώρα φτειάνουνε καὶ στόλο... Ὁ θεὸς νὰ μᾶς γλντώσῃ!
Θὰ μᾶς ξαναπᾶνε πάλι ὡς σὶὴ Σόφια... κολυμβῶντας!

ΣΑΤΑΝΑΣ

Строящият се български флот

На сушата показаха какво са: прусаците на Изтока (!),
които ни преследваха чак до София, галопирайки...
Сега правят и флота... Господ да ни пази!
Ще ни откарат пак до София... плувайки!

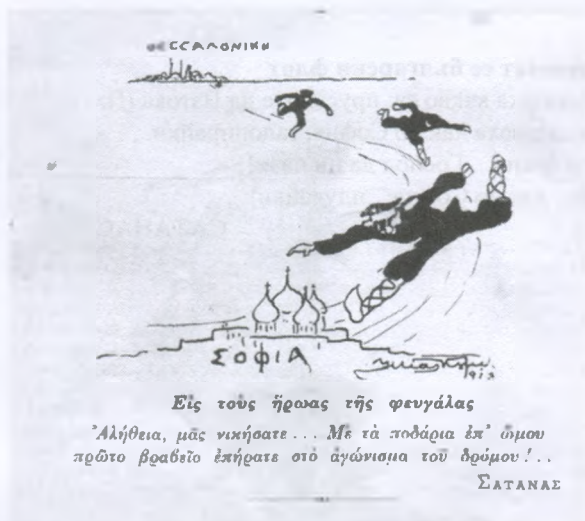
САΤΑΝΑΣ

Обр. 19 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 78)

Из анекдотите на войната. Бъдещата морска слава на България
(На самата карикатура върху лентата на шапката на моряка пише: „Адмирал Повръщалников“, а лодките носят названията „Диаров“, „Насралников“, „Смърдялников“)

Обр. 20 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 78)

На шампионите в бягството
Наистина ни победихте... Търчейки през глава, получихте първа награда в дисциплината бягане!...

САΤΑΝΑΣ

Обр. 21

Βουλγαρική ἀπληστία

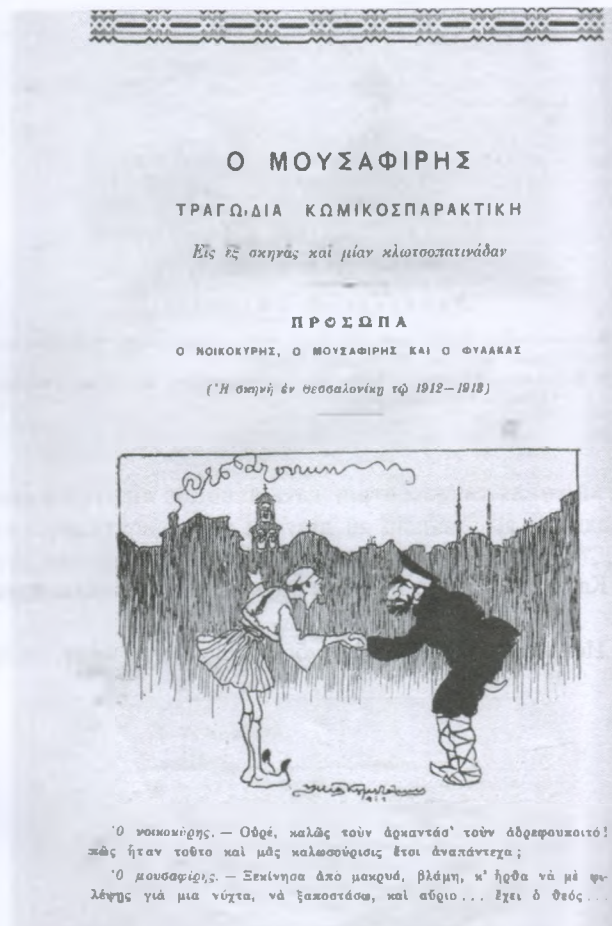
Ἡ γυναίκα. — Αὐτό ποῦ σοῦ λέω! Θέλω παπούτσια, καπέλλο, φόρεμα, ὅλα τὰ θέλω, κατάλαβες;
Ὁ ἀνδρᾶς. — Τὰ θέλεις ὅλα; Μὰ ἐσύ, χριστιανή, δὲν εἶσαι γυναίκα, εἶσαι... ἡ Βουλγαρία!

Българска ненаситност

Жената. — Каквото ти казвам! Искam обувки, шапка, рокля, всичко искам, разбра ли?

Мъжът. — Искаш всичко? Ма ти, хубостнице, не си жена, ти си ... България, бе!

Οδρ. 22 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 348–351)

ГОСТЪТ

(Късаща от смях трагедия)

В шест акта и една серенада с ритници

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

Стопанинът, гостът и пазачът

(Действието се развива в Солун през 1912–13 г.)

Стопанинът. – Бре, дубре дошъл на аркадашо, на пубратимия¹⁹!

Как тъй ни доди, тъй внизапно?

Гостът. – Отдалеко ида, куме, и доход да ме нагостиш за една вечер, да отидна, па утре... каквото Господ даде...

¹⁹ На гръцки е използван диалект, най-вече що се отнася до произношението на думите, който се опитам да предам донякъде и в превода на български език.

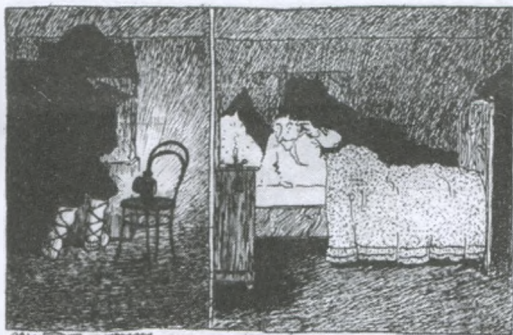
Обр. 23

349

Ὁ μουσαφίρης. — Ὡγαίο πίνε τὸ καινούριο σπιτικό σου, βλάμη. Δὲν τοῦ κάνει κανενὸς καρδιά νὰ τὸ κουνήσει ἀπὸ τὸ ...

Ὁ νοικοκύρης. — Οὐραίο, γιὰ ! Τώρα φάι, πие, κόνεψи, και ταχειи παίν'ς καλιά σου, νὰ μὴ σε καρτεράνε κ' οἱ δ'κοί σ' καίθε πέρα ...

Ὁ νοικοκύρης. — Οὐρέ, σάν γ' ἀκούω κρότου ἀπὸ αὐτ'οἶκά ... Γιὰ τ' αὐτιά μ' ἔχ'νε ψύλλ'ς μι βουτζ'νι, γιὰ κουργιуиς ἔχει τὸ γιατάν' τοῦ μουσαφίρη μ' και τοῦ κόβ'νε τὸν ἔπνου ... Γιὰ ἕς φέξου νὰ πάου νὰ ἴδοῦ ... ποιὸς σατανὰς χαρχαλέβ' ἔκατ μέσα ;

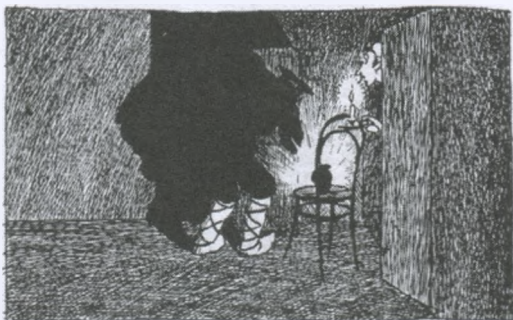
Гостът. — Убаф е новият ти дом, куме. Не му се мръдва на чилиак оттука...

Стопанинът. — Убаф, я! Сега ѝеж, пий, полегни, и утре заран на добър ти час, да те не чекат и твоити там...

Стопанинът. — Бре, гаче чувам некъв шум от железата... Или ушите ми имат въшки и бучат, или дървеници има у одъро на госкетото ми и му развалио съня... Я да светна, да ида да видя... Кой гявол тършува там вътре, бе?

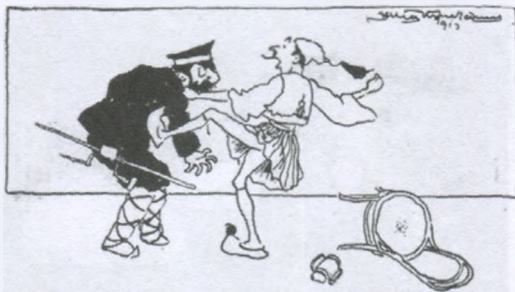
Обр. 24

350

Ὁ νοικοκύρης. — Οὐρῆ, σ' εἶδε τοῦ σταυραδρεψ'; Οὐρῆ τί χαλέβ'ς (καὶ σκοτεινὰ, στὸ ξένο βίος, χαντακουμένι;

Ὁ μουσαφίρης. — Μὴ σ' μπαθῶς, βλάμη, τὰ πῆρα γιὰ δ'κὰ μ'... Θάρρα πῶς ἦταν τ' παππούλη μ', κατὰ π' λένα κι τὰ κινάλια μ'...

Ὁ νοικοκύρης. — Ἀ'κὰ σ', λῆει; πατρογονικὰ σ', αἶ; Βέβηρος, τοῦ λῆει κι' ὁ παπαῦλ' σ' οὐ Ἡρόδοτου. Γι' αὐτὸ ξενίσις ἀπ' τοῦ διαόλ' τῇ μάνα νὰ κουνέψ'ς ἰδοὺ; Στάσου, ρέ ζαγάρ', νὰ σ' κάνω τὰ μουσαφιρίκια κατὰ πῶς σοῦ πρέπ'...

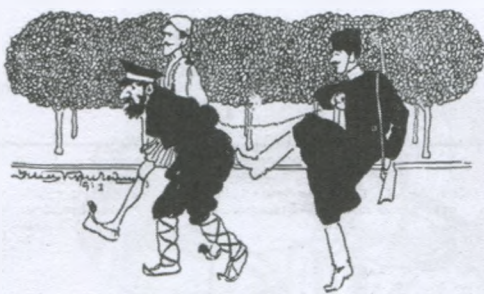
Стопанинът. — Бре, ти ли си, пубратиме? Бре, що тършуваш там у тъмното, у чужд имот, хаирсъзино?

Гостът. — Да ме прощаваш, куме, за мои ги взех... Чини ми се, че беше на деда ми, като както казват китапите ми...

Стопанинът. — Твои били, думаш? Бащиния ти били, а? Тъй, тъй и деда ти Херодот го е рекъл. Затуй ли тръгна от майната си да си отдъхнеш тъдява? Чакай ти, песоглавице, да те нагостя, както ти приляга...

Обр. 25

351

Ο νοικοκυρής. — Πάμε τώρα τ' ἀδελφοί νά σ' νοικοκυρῆσου στὸ χτήμα τοῦ παπούλη α' τοῦ Στράβωνα, νά σ' ματρήσου καὶ τὴ κληρονομία σ'...

Ὁ φύλακας. — Ἐπρε καὶ ἀπὸ μένα τ' ἀποδέλοιπα, διὰ'λε τὰ ἀποθαμμένους σου, σκέλε ἀγαρηνέ!...

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ

ΣΤΗ ΞΕΝΗΤΕΜΕΝΗ

ΚΑΡΑΒΙ διαβατάριχο μὲ φτερωτὸ λαγί,
Ποῦ φέρεται ἀτ' τὴ ξενιτειᾷ σὰ ξάρτια σου κρημμένη,
Κάποια γλυκεῖα παρηγοριά γιὰ κείνον ποῦ ποιεῖ,
Ἐλπίδα καὶ ὑπομονή σ' ἐκείνον ποῦ προσμένει
Σταμάτησε τὸ δρόμο σου καὶ σὸ ταξίδι αὐτό,
Πάρε γιὰ τὴν ἀγάπη μου χίλια φίλα κα' ἑλπίδες,
Καὶ πῆς πῶς τὴν καρτερῶ, καρδίη φτερωτῇ,
Μὰ μὴ τῆς πῆς πόσο χλωμό, πόσο θλιμμένο μ' εἶδες.

(Σμύρνη, 1913)

ΣΤΑΒΙΟΣ

Стопанинът. — Ха да одим сига, да те наридя в чифлика на деда ти, на Страбон, да ти разменя и бацинията ти...

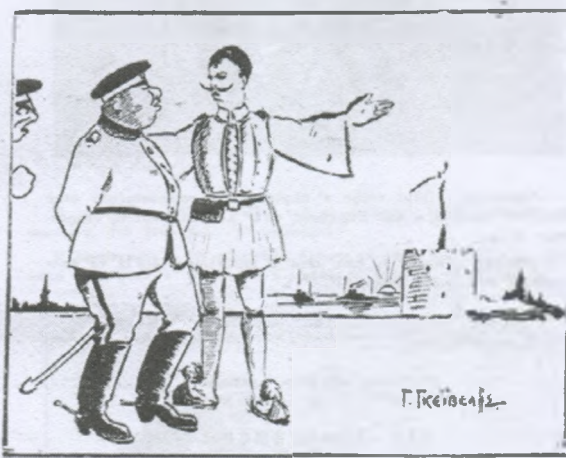
Пазачът. — Ха, вземи и от мене останото, гяволе, на умрелите ти, агарянско пце!...

Обр. 26 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 357)

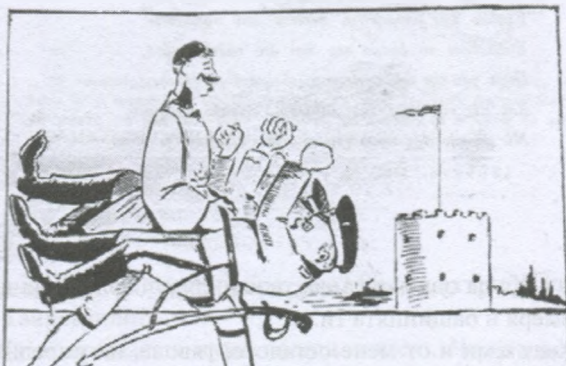
357

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

(Ἡ ἀλησμόνητος 17ῃ Ἰουνίου τῆς Θεσσαλονίκης)

— Ἐγὼ σᾶς λέω νὰ μᾶς ἀδειάζετε τὴ γωνιά μὲ τὸ καλό...

ΚΡΑΤΚΑ ПРОЦЕДУРА (Незабравимият 17-ти юни в Солун)

Аз ви казвам, да ни опразвате мястото с добро.

Е, след като не разбирате, ви изкарвам насила.

Обр. 27 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 72)

Εἰς τὸν στρατηγὸν τῆς ὀπερέτας

(Ἀναμνήσεις τοῦ Χεσαχαψιέφ)

Ἦλθε, μᾶς τ' ἀνακάτωσε, μᾶς τὰ κάνανε ἄνω - κάτω,
σὸ τέλος σφίχτηκε καὶ πάει... νὰ κάνη τ' ὄνομά του!...

ΣΑΤΑΝΑΣ

На оперетния генерал

(Спомени за Хесахапчиев (Насрахапчиев))

Дойде, разбърка ни ги, обърна всичко с краката нагоре,

Накрая го присви коремът и отиде... да си оправдае името! ...

САΤΑΝΑΣ

Обр. 28 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 362–363)

ΟΠΕΡΕΤΝИЯТ ГЕНΕРАЛ

(Спомени от гр. Солун)

ВЛЕЗЕ като Лъвски —

Страшни бяха мустаците му

Боядисани!

[следва продължение]

Обр. 29

И си **тръгна** ... Насрахпчиев²⁰ —

Горко на намокрените му крачоли!

(17 юни 1913 г.)

САТАНАС

²⁰ Прави се игра на думи поради сходното звучене на името на генерала с гръцкия глагол χέζω — „сера“.

κ' ἔβγῃ κε Χεσαχάψιεφ —
 φουρτοῦνα σιὰ μπατζάκια
 τὰ βοεμμένα του !

(17 Ἰουνίου 1913)

ΣΑΤΑΝΑΣ

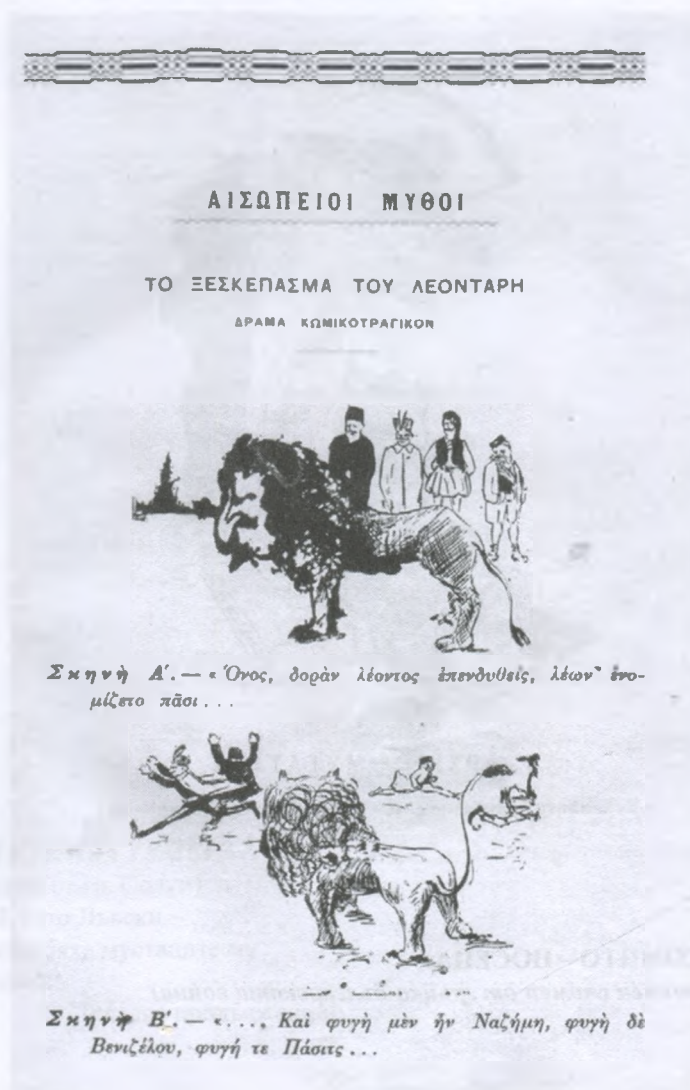
Обр. 30 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 245)

АРХИКОМИТО – НОСЕЦА

(Симпатичен спомен от гръцко-българската война)

Обр. 31 (Εθνικόν ημερολόγιον 1914: 301–302)

**БАСНИТЕ НА ЕЗОП
РАЗОБЛИЧАВАНЕТО НА ЛЪВСКИ
Комикотрагична драма**

Първа сцена – Едно магаре наданя лъвска кожа и всички го мислеха за лъв...

Втора сцена – ... И побегна Назим, побегна Венизелос, побегна Пашич²¹...

²¹ Визират се тогавашните министър-председатели на Гърция и на Сърбия, Елефтериос Венизелос и Никола Пашич, и турският министър на войната през 1912 г. Назим (Назъм) паша.

Обр. 32

302

Σκηνή Γ'. — «... Ως δέ, συμμαχίας διαλυθείσης, ἡ δορὰ περιηρόθη καὶ γυμνὸς ὁ ὄνος ἦν...»

Σκηνή Δ'. — «... Τότε, πάντες ἐπιδραμόντες, ξύλοις καὶ ῥοπάλοις αὐτὸν ἔπαιον.»

* ΣΗΜ.— Γελοιογραφία Γ. Γκαϊβέλη ἀπὸ τοῦ ἐν Κων/λει ἔγκριτον ἡμετέρου σατυρικοῦ φυλλοῦ «Ἑμπρός». Τὴν παραθέτομεν, διὰ νὰ τὴν ἀπολαύσουν οἱ ἀπανταχοῦ πολυπληθεῖς ἀναγνώσταί μας ὡς τὴν ἐκφραστικωτέραν ἐξέλιξιν τῆς βουλγαρικῆς φαρμακωσύνης.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

* Ὁ Ἕρως εἶνα ὡς ἡ μάχη, εἰς τὴν ὁποῖαν κατ' ἀνάγκην χρειάζεται ἓνας νικητὴς καὶ ἓνας ἡττημένος.

* Ὁ ἀποφασίζων καὶ ἀκτελῶν τι ἐν ὥρᾳ ὀργῆς ὁμοιάζει μὲ ἄνθρωπον, ὅστις ἀπιδιδάσκεται πλοῦτου ἐν ὥρᾳ τρικυμίας.

Трета сцена. — ... Но щом се разпадна съюзът, свалена бе кожата и се оголи магарето.

Четвърта сцена. — ... Тогава всички го нападнаха и почнаха да го удрят с дървета и сопи.

БЕЛ. – Карикатура на Г. Гейвелис²² от Цариградския поетичен сатиричен лист „Емброс“. Прилагаме я, за да ѝ се насладят нашите многобройни читатели навсякъде като най-красноречивото разобличаване на българското самохвалство.

²² За този много известен карикатурист от първата половина на XX век вж. <http://www.biblionet.gr/author/86099/Γιώργος_Γκέιβελης>.